

Закон о поступању са имовином коју су сопственици морали напустити у току окупације и имовином која им је одузета од стране окупатора и његових помагача

*Закон је објављен у "Службеном листу ФНРЈ", бр. 64/46
и 105/46. Види: чл. 19. тач. 12) Закона - 11/51-165.*

Члан 1.

Сва имовина физичких и правних лица на подручју Федеративне Народне Републике Југославије коју су сопственици или уживаоци морали да напусте у току окупације земље, имовина коју су оваквим лицима одузели против њихове воље уз накнаду или без накнаде окупатор или његови помагачи из расистичких, верских, националистичких или политичких разлога, као и имовина која је под притиском окупатора правним послом или иначе прешла у руке трећег лица, враћа се одмах сопственицима, односно уживаоцима, без обзира ко ту имовину и по каквом основу држи на дан ступања на снагу овог закона.

Имовина се неће сматрати напуштеном ако је отсутни сопственик оставио пуномоћника.

Држављани ФНРЈ који бораве у иностранству а нису регистровани код претставништва ФНРЈ у држави у којој бораве, нити су се одазвали позиву да се врате у домовину не могу преко пуномоћника тражити повраћај имовине.

Ако је имовина уништена, оштећена или се не може наћи, сопственик може свој захтев за обештећење остваривати према одговорним лицима у парници, не губећи право да обештећење остварује у поступку ратне штете.

У имовину у смислу овог закона спадају нарочито непокретности као земљишта, куће, пољопривредна добра, шуме, индустриска предузећа са свима постројењима, покретности као трговачке радње са инвентаром, намештај, хартије од вредности, драгоцености, потраживања, удели, ауторска права, права индустриске својине и друга имовинска права.

Члан 2.

О захтеву сопственика за повраћај имовине одлучује срески суд.

За непокретну имовину надлежан је суд на чијем подручју имовина лежи. За покретности надлежан је суд на чијем је подручју покретност напуштена или одузета, односно суд на чијем подручју пребива лице код кога је сопственик ствар нашао. Ако би по овом пропису били надлежни два или више судова, надлежан ће бити онај суд на чијем се подручју налази претежни део имовине.

Члан 3.

Изузетно од прописа чл. 1. овог закона, имовина се не враћа сопственику него прелази у државну својину ако би то враћање било штетно по интересе народне привреде, обнове земље или војне сигурности државе, а нарочито:

а) ако се ради о привредним предузећима или радњама на којима су у току одсуства сопственика извршене инвестиције већег обима без обзира ко их је извршио;

б) ако се ради о привредним предузећима која су с обзиром на привредни план од већег значаја за народну привреду народне републике или Федеративне Народне Републике Југославије;

в) ако се ради о привредним предузећима која служе у војне сврхе, а те се сврхе не могу постићи другим средствима.

Члан 4.

Захтев да се у смислу тач. а), б) и в) претходног члана имовина изузме од враћања сопственику и да пређе у државну својину подноси надлежни министар народне републике врховном суду народне републике, односно надлежни министар Владе ФНРЈ Врховном суду ФНРЈ. У случају прихватања таквог захтева врховни суд народне републике, односно Врховни суд ФНРЈ ће у ванпарничном поступку, а по извршеној процени, донети одлуку о висини накнаде која припада сопственику, односно његовим наследницима од стране државе за државну имовину. При том ће суд нарочито узети у обзир износе који су сопственику били исплаћени од стране окупатора, његових помагача и садашњих држалаца на име отштете за одузету имовину.

Начин и рокове исплате ове накнаде прописане правилником савезни Министар финансија.

Захтев за невраћање имовине у смислу овог члана може се поднети најкасније до 31 марта 1947 године. Такав захтев не може се понети за имовину која је сопственику већ враћена, него само за имовину за коју захтев о повраћају сопственику још није поднет или поступак повраћаја још не буде завршен у часу подношења захтева за невраћање имовине.

Члан 5.

Питање повраћаја прихода, односно плодова сопственику заједно са имовином као и питање накнаде држаоцу за побољшања која је учинио на враћеној имовини, расправиће се по прописима грађанског права, уколико се странке саме не споразумеју.

Код земљишта која још нису враћена сопственицима, већ их у смислу чл. 6. обрађује држава, било у сопственој режији, било давањем другоме на обраду, накнада за приходе признаће се сопственицима по ст. 1 само за економску 1944/45 годину. За касније године оваква ће се накнада признати само оним сопственицима који докажу да су стварно били спречени да сами обраде земљу. Ако то не докажу, признаће им се само половина ове накнаде.

Са враћене имовине бришу се сви стварни терети који су настали од како је имовина одузета сопственику. Од овога се изузимају стварни терети стављени за обезбеђење потраживања износа употребљених за побољшање имовине. Овај пропис примениће се и на имовину у погледу које је поступак повраћаја завршен.

Ако је савестан држалац, за време док је држао имовину скинуо стварне терете са ове, тако да је сопственику враћена без терета или са смањеним теретима, он за тај износ има тражбено право према сопственику које може обезбедити и хипотеком. Ако је терете скинуо несавестан држалац, онда ово право према сопственику има држава и то за оне износе који нису исплаћени из прихода имовине. Овај пропис примениће се и на имовину у погледу које је поступак повраћаја завршен.

Држалац не може да услови предају имовине сопственику претходном исплатом потраживања која су му призната.

Спорове по овом члану решава суд који решава о захтеву за повраћај.

Члан 6.

Имовином наведеном у чл. 1. овог закона управљају органи надлежни за то по чл. 6. Закона о прелазу у државну својину непријатељске имовне и о секвестрацији над имовином отсутних лица. Ови органи управљају таквом имовином преко лица која они поставе за управитеље до тренутка предаје имовине сопственику на основу одлуке суда, или до одлуке суда о преношењу управе над имовином на блиске сроднике по одредбама овог закона.

Надлежни државни органи дужни су да имовину која им је поверена на управу предају сопственику, чим он стави такав захтев и поднесе одлуку у смислу чл. 2. овог закона. Захтев сопственика ослобођен је таксе.

Члан 7.

У случају кад је несумњиво утврђено да је сопственик умро, као и у случају кад се сопственик није појавио, суд ће на захтев блиских сродника предати овима имовину на управу до расправе заоставштине.

У случају да се више блиских сродника пријаве истовремено, имовина ће им се предати по реду и по деловима по којима би им била предата у наслеђе. Ако постоји тестамент, тестаментални наследник има првенство.

Блиски сродници могу покренути оставински поступак у року од годину дана по ступању на снагу овог закона, односно од дана правоснажности одлуке о проглашењу несталог сопственика умрлим. Ако то не учине у овим роковима, имовина прелази у својину државе

Уколико до судске одлуке о расправи заоставштине други сродници, који према ст. 1 овог члана имају право на управу, захтевају да им се имовина или њен део преда на управу, надлежни суд донеће одлуку о томе.

Лица која на имовини предатој на управу имају право уживања задржавају то своје право према општим прописима грађанског права. Лица која имају право издржавања према сопственику имовине могу остварити то право из имовине предате на управу.

Као блиски сродници у смислу овог закона сматрају се: брачни друг и лица која су у односу сродства са власником или његовим брачним другом у правој линији, усходној и нисходној линији, браћа и сестре, затим посинак и поћерка и поочим и помајка.

Члан 8.

Код доношења одлуке о предаји имовине на управу блиским сродницима, суд ће се руководити разлозима правичности према пострадалој породици као и интересима народне привреде. У случајевима кад то сматра целисходним, с обзиром на велику вредност имовине, суд ће уступити сродницима на управу само један део имовине, док ће други део остати под државном управом у циљу њеног искоришћења у интересу народне привреде.

У одлуци о уступању имовине сродницима на управу суд ће означити који део имовине даје на управу, као и који део прихода даје управитељу на уживање. Вишак преко предатог дела имовине остаје и даље под непосредном управом надлежног државног органа, а вишак преко одобреног дела прихода предаје се за рачун сопственика том органу.

Ако суд нађе да би се предајом по деловима штетили интереси народне привреде, имовина ће се предати на управу једном од блиских сродника, а осталим сродницима, који имају по закону права на управу једним делом имовине, одредиће се само део прихода на имовине у новцу или у натури, који има бити у сразмери са делом имовине који би му припао.

За задужење и отуђење у неопходно потребним или по имовину корисним случајевима потребно је одобрење суда, а по предлогу надлежног државног органа. Лице коме је имовина поверена на управу било од стране државног органа надлежног за управу имовином, било од стране суда, одговорно је материјално и кривично за исправно управљање и чување поверене имовине у интересу сопственика односно наследника.

Државном органу надлежном за управу над имовином припада право надзора над радом управитеља одређених од суда.

Начин надзора над радом лица којима је имовина из чл. 1. овог закона поверена на управу од стране суда прописале се посебним упутствима.

Члан 9.

Готовина, хартије од вредности и драгоцености предаваће се блиским сродницима којима је поверена управа над имовином само уколико је то потребно за добро управљање имовином, отправљање предузећа или радње, односно за њихово издржавање, уколико је сопственик по закону на то био обавезан. Све остале покретности имају се предати тим сродницима на чување и управу.

Члан 10.

Индустриска, трговачка, занатска, посредничка или каква друга предузећа или радње, као и радње слободних професија, уколико нису биле од стране сопственика добровољно уступљене или стављене на расположење окупатору те су овом послужиле за вођење рата, враћају се сопственику са свим инвентаром и осталим предметима који су његова својина. У осталом ће се поступити по чл. 5 овог закона.

Индустриска, трговачка, занатска предузећа и радње, која су у току окупације пословала без обзира што су била стављена под комесарску управу од стране окупатора, не могу тражити повраћај продатих покретних ствари.

Члан 11.

Лице које је под условима из чл. 1. овог закона морало да напусти просторије у којима је обављало какву занатску, трговачку, индустријску и другу радњу има право у року од три месеца по ступању на снагу овог закона захтевати да се врати у те просторије под условом да радњу продужи. За лица у иностранству овај рок почиње тећи даном повратка у земљу.

На просторије имају право и сродници у правој усходној и нисходној линији и брачни друг који је имовину добио на управу ако продуже исту радњу, под условима из ст. 1. овог члана.

Члан 12.

Сходно горе изложеним начелима расправиће се и стицање повраћаја права уживања, ауторских права, права индустријске својине, фондова, акција, удела у радњама и предузећима и других права.

Члан 13.

Лица која држе имовину означену у чл. 1. овог закона дужна су у року од месец дана од објављивања општег позива издатог од средског односно градског извршног одбора исту пријавити и предати Комисији за народну имовину Владе ФНРЈ, односно одељењу народних добара претседништва владе народне републике, без обзира да ли је имовину купило, бесправно присвојило, на чување добило или на који други начин прибавило њену државину.

Окружни народни одбори дужни су пријавити истим органима, пошто прикупе потребне податке од средских и месних народних одбора, ону имовину која је остала напуштена.

Ако је такво лице добило на управу туђу имовину, одузеће му се право да имовином управља.

Члан 14.

- престао да важи -

Члан 15.

Ближа упутства за спровођење овог закона прописаће Министар правосуђа ФНРЈ у споразуму са министрима индустрије, трговине и снабдевања и пољопривреде и шумарства ФНРЈ.

Члан 16.

Овај закон ступа на снагу осмог дана по објави у "Службеном листу Федеративне Народне Републике Југославије".

У бр. 401
2. августа 1946. године
Београд

**Президијум Народне скупштине
Федеративне Народне Републике Југославије**

Секретар,
Миле Перуничих, с.р.

Претседник,
др. **Иван Рибар**, с.р.